

Модест Левіцький.

Куди соколи літають, туди ворон не пускають.

Різдвяними святками зішлися парубки й дівчата на досвітки до Крамарихи-вдови. Сівали прядучи дівчата, парубки лували насіння, жартували з дівчатами та кепкували з гунявого, придуркуватого Федя.

Федь украв був у матери шмат сала, щоб почастивати компанію на досвітках, тай загубив його, йдучи до Крамарихи. Власне не загубив, а витяг йому те сало з кишені Онисько тай віддав, наче-б то від себе, ховаяці. А Федя допитували, де і як він міг загубити сало. Регіт стояв у хаті за кожним словом Федя.

— Вряза-зь його мати знає, де загубив, — журився Федь, чухаючи голову. — Мабуть повз цвинтаря йдучи...

— Ти-б вернув ся, пошукав, — озвався Онисько.

— Де його по ночі сукають?

— Та сала не сукають, — озвався хтось. — З'їмо. А тобі шматок шкурки дамо, сукай, коли вмієш.

Реготали всі, сьміявся й Федь, поглядаючи скося на всіх.

— Іди-бо, справді, Федю, пошукай, — озвалася одна з дівчат. — Тяжко хочеться сала...

— Іди сама, коли мерців не боїєся.

— А ти боїшся?

— А то-з ні?

— Овва!

— З'їдять мерці Федькове сало, — сказала друга дівка.

— Не з'їдять, — озвався Онисько, — у них тепер піст.

— Чого-ж ти, Федю, боїш ся мерців? — допитували його.

— Боюсь, тай годі.

— А ось зробимо так, щоб не бояв ся, — озвав ся один парубок. — Хочеш, Федю?

— Як? — здивував ся Федь.

— А ось так: ми тебе поховаєм, то ти вже мерцям будеш свій, то й не бояти-меш ся їх.

— Дурний-зе ти, я бацу, — мовив Федь хитаючи головою.

— Та ні бо, справді.

— Еге, правда, Федю; гайда, поховаєм тебе, — загомошіло де-кілька голосів.

— Та відцепіть ся, геть-те к' бісу, — відповів Федь.

— Дурний! ми-ж тебе не закопаєм у землю, а так лиш, па-нахиду відправим, тай пустим. А мерців уже не бояти-меш ся.

Федь мовчав, дивлячись у землю. Онисько намовляв.

— Воно-ж так, міркуй: щоб злодіїв не боятись, треба самому у злодії пошитись; щоб дівчат не боятись, треба з дівкою ожени-тись; а мерців щоб не боятись, треба поховатись, як мрець. Еге, так, хлопці?

— Таж так, так!

— Ось ти і дівчат боїш ся, то ми тебе після похорону оже-нимо з Химкою. Не бояти-меш ся її.

— Ну бо вас і з вашим Федем, — озвалась Химка, найкра-ща з дівчат.

— Не вередуй, коли люди граляють ся, — суворо озвав ся Онисько до Химки.

— Давайте, хлопці, ховати Федя.

Серед загального реготу та гомону почали справляти похорон.

Онисько прибрав ся за попа: запяв ся рядом, мов би ри-зою; з трьох мотузочків та глечика зробив кадильницю, другий нарубок пошивсь у дяка, Федя поклали на лаву, згорнули йому руки тай почали, як знали, правити папахиду. Онисько був гра-мотний, читав і на крилосі, і апостола і церковцу службу знав добре.

Федь не пручав ся йому й самому весело стало, а може й справді дурна голова повірила, що через те перестане бояти ся мерців.

Співаючи вічну память, четверо парубків підняли Федя з о-слоном на плечі, Онисько з дяком пішли вперед, Федя винесли з хати і на подвірю шпурнули з ослона у сніговий кучугур.

Регочучи всі побігли назад у хату ; попереду вистрибував під Онисько, розвіюючи рядном, мов величезними крилами; позаду плентав ся мрець-Федь, увесь запорошений, витрясаючи сніг із поза коміра та з рукавів.

Стало ся так, що весь той похорон бачив і чув справжній дяк, Касян Маковійський, що проходив у ту пору повз Крамарининого двора.

Маковійський сам вчашав до Крамарихи, заціпав деколи й дівчат, але тоді, як парубків не було, бо парубків він трохи бояв ся і не любив їх.

Того він не міг забути, як ті вражі сини на Андрія перетягнули йому дорогу мотузом і він зачепившись гепнув ниць у калюжу, а з по за тину гицель Онисько (він признав його голос) вичитував: „Господи і владико живота мойого, дух правдности, унинія і любоначалія не даждь ми...“ А всі шибеники реготали, бодай були луснули! Знали про цю пригоду і дівчата: Химка зустрілась йому якось, вклонилась незвичайно увічливо, а промипувши його почала, змиєве насіння, вичитувати: Господи і владико живота мойого...

Ну, тепер уже його, дяків верх; поамятають його, гаспидові діти.

На другий день вранці дяк Маковійський пішов до батюшки і розказав про похорон, який справляли вчора у Крамарихи.

Батюшка, отець Мефодій, був собі добрячий чоловіга і страх не любив жалоб, ябед, а найбільше — судових справ.

Вислухавши дяка, він зрозумів, що той гне на те, щоб потягнути парубків до суду.

Дяка отець Мефодій не любив, бо знав його, що хитрий, вредний і на ябеди кебетний.

Чув він про дякову пригоду на Андрія і сам із того широко сьміяв ся.

— Богохульство, отче, кощунство, — казав дяк.

— Ёт, вигадки дурні, хлойячі, — озвав ся пан-отець. — Може ще няні були?

— Ні, тверезі.

— Налаяли були-б гарно одного з другим, тай край.

— Що їм лайка? — озвав ся дяк. — Вони самі, гультаї, кожного налають, не пошанують ні сапа, ні поваги. Зведись тільки з ними! Як би попосиділи в тюрмі, знали-б на другий раз...

— Вже й тюрма! — з прикрістю перехопив отець Мефодій. — За дурницю, за вигадку арештантами їх поробити? Це-ж по вік слава вже буде. Які бо таки ви справді, Маковійський, раз-у-раз бревно бачите, чи то, пак, сучок у чужому оці. Ех! — зітхнув пан-отець, — не судить, да не судимі будете.

— Не в тім діло, пан-отче, — озвав ся Маковійський. — Мені що? Моя хата в краю. А потурати богохульству не слід. Штунда...

— Знаю, — перебив пан-отець.

— Циркуляр-же був із консисторії... Неусипное наблюденіе...

— Знаю. Виздихали-б...

— Хто? — спитав дяк.

Пан-отець замняв ся.

— Е е... Штунда, — сказав він.

Він думав про консисторію, а дяк наче прочитав його думку.

— І-гум! — протяг дяк хитро з під лоба дивлячись на пан-отця.

Помовчали. Отець Мефодій почував себе якось прикро ніяково. На хитрий вид дяка йому було бридко й дивитись.

— Епітемію треба їм назначити, одумують ся, покають ся,— сказав він дивлячись кудись під стіл.

— Про мене, — озвав ся дяк, — діло ваше. Та того Ониська Тернового не знаю, чи пройме яка епітемія. Грамотний, читає у церкві, тай увяв собі звичай: до всякого непотребства зараз і притачає слово з книг сьвятих, прости Боже, на глум та сьміх. Що йому епітемія?

— Ну-ну, побачим, якось буде, — сказав пан-отець.

— Як так, то й так, — озвав ся дяк. — З тим прощайте.

— З Богом!

Отець Мефодій почав ходити по сьвітлиці з кутка в куток, позакладавши руки у кишені підрясника. Злість його брала на дяка, а почувало його серце, що з того діла може вийти велика капость та прикрість.

Раднійший він занехав би таку справу. Ну, що бо справді? Казилась там молодь; покликав би їх, нагримав би як слід, покуту-б там яку назначив — тай край.

Так козир, бач, дякови даси у руки! Не забуде того вража личина, розляпає скрізь; буде говорити, що потурають богохульству; благочинний довідаєть ся. А тут справді штунда... клопіт тай годі.

Довго ходив, довго думав отець Мефодій, зітхав, спинав ся, знов починав ходити, аж надумав написати таки до станового.

Становий чоловік добрий. Приїде, пообідає, можна буде йому розказати, що це пусте діло. Ну, надає стусанів одному, другому, Ониська у холодну посадить, тай край. І дякови козиря не буде, бо, значить, ділу був дан ход, а як його там повернули, то вже що кому до того.

Ця думка заспокоїла отця Мефодія і він сів писати донесенє до станового.

Через днів скілька, саме в обідню пору, приїхав до отця Мефодія становий.

Був віп підстаркуватий, певеликого зросту чоловічок, швидкий, проворний і балакучий.

— А що це у вас, батьку, злочинства такі діють ся, га? — балакав віп, роздягаючись у сінях.

Наймичка помагала становому роздягатись.

— Тягни у низ рукав, не в гору, — казав їй становий, — так не так, бодай тебе царубки тягали! О! Чого вищирилась? Сватать не буду, ні! Тягни валянки, тягнули-б тебе до шлюбу! Так. Ну, дай тобі Боже здоровя і чип генеральський тай іди з Богом. Здорові, батьку! — звернув ся він до пап-отця. — Уф!

— Здорові були. Просимо у госпуду.

— Так що-ж це за справа така? — питав стаповий.

— Ет, справа! — відповів пап-отець махнувши рукою. — Ходім-те обідать, то й побалакаєм.

— Чому ж і не пообідать? Діло добре. Але поки що, щоб не гаяти часу, пошліть, будь ласка, кого, щоб закликав сюди всю ту компанію, увесь причіт, що ховав, і мерця покличте. І дяка вашого теж треба, віп сьвідок. І бабу тую, як її? що в її хаті було.

— Добре, добре, встигнете. Прошу.

Сіли обідати.

— Таке діло, — почав отець Мефодій, — що не варто було й почипати його і добрим людям клопоту завдавати.

— Чого-ж ви його почали? — спитав становий, — і мені клопоту завдали: от мушу тепер обідати, хоч би й не хотів.

— Катового дяка паднесло, он що, — сказав пап-отець. — Ябедник, сутяга... Донесе, що потураю, а тут, знаєте? З тою штупдою розносились консісторія, пишуть циркуляри, бодай їм...

— Ну що-ж, нехай собі пишуть. А мені те дивно, що пін дяка боїть ся, он що, — казав становий. — На мене, як би я був лопом, то-б у мене дяк по струнці ходив, дихать би не сьмів.

— Так вам здаєть ся, — зітхнув отець Мефодій наливаючи чарку. — У нас всяким ябедам йнуть віри, а особливо, як тієї штунди торкнеть ся. Скажуть: неспособний пін боротись зі штундою, тай переведуть кудись на гірший приход. Прошу.

Винили.

— Воно правда, — казав він далі, знов наливаючи чарки, — дуже вже собі й розібрали хлонці. І за попа один убрав ся, і за дяка, і кадили. Як не-як, а богохульство. Прошу-ж. По першій не закусують.

Винили по другій.

— Пусте діло, — сказав становий. Кому там від того шкода? Погуляли, показались, тай край. А за це, знаєте, тюрма. Не жарт.

— Отож і я кажу, — озвав ся пан-отець. — Шкода хлонців.

— Було не починати діла, коли шкода, — відповів становий.

— А може ви їх так полякаєте самі, тай годі. На що діло розводити?

— Побачимо, — сказав становий.

— От і добре, — зрадів отець Мефодій. — Ну, по третій. Бог тройцю любить.

— Оце-ж і ти сам, старий, богохульство робиш, — озвала ся попадя. — До горілки тай Бога притаचाв.

— Правда, — зітхнув пан-отець. — Грішні ми, недостойні, а ще других судимо! Ох-ох-ох!..

Після обіду становий вийшов до парубків, що зібрались у кухні, розпитав, чи всі тут, що були тоді у Крамарихи, а потім закликав по одному у кімнату і записував дознаніє.

Хлонці були дуже збентежені; вони й думки не покладали, що з їх вигадки вийде таке діло і що вони великий гріх вчинили. Вони по правді все чисто розказали становому.

Записавши що треба, становий спокійно, без лайки, сказав парубкам:

— Оце, щоб ви знали: за таке діло підете під суд, да посидите у тюрмі по пів року, то будете знати, як панахиду правити.

— Ваше благородіє, помилуйте, — змолились хлонці. — Ми-ж хйба що?... Ми-ж не знали... Та як би знаття, нехай йому чорт...

— Не можу, голубята мої; такий закон.

— Помилуйте, ваше благородіє! Ну, нехай би там штрап який, або що, ну нехай би у вас, у холодній посидіти... А за що-ж тюрма? Ми-ж нікого не вбили, не вкрали...

— Закон, голубята, закон. Не можна з Богом жартів робити, а зі служби божої іграшку. Ну, можете йти собі тим часом.

— Ваше благородіє!...

— З Богом! Я не суддя. Моє діло записати, а суд розбере. Гайда!

Дяка Маковійського становий покликав після всіх. Дяк думав, що становий має його за найважнішого свідка в цій справі; він поважно увійшов у кімнату, почувавши свою вартість і заслугу.

-- Скажіть мені, — спитав становий. — Чи у вас нема иньшого діла, як вештатись по ночах по під чужі ворота і заглядати у чужі вікна?

Дяк збентежив ся.

— Я... гм... я... случайно...

— Знаю. І до тої самої Крамарихи ви теж случайно ходите вечорами? Хиба ваше діло назирати, шпігувати та доноси робити?

— По долгу служби...

— То ваша служба тинятись по під чужі вікна? По досвітках ходити?

— Штунда, — пробубонів дяк.

— Самі ви штунду розводите, сутяги проклятущі, хапуги! Стидайтесь!

— Позвольте, ваше благородіє. Моє достоїнство...

— Достоїнство? — завищав становий. — Геть, волоцюго! — затупотів він на дяка.

Маковійський вискочив із хати.

Роздратований становий ходив по хаті швидкою ходюю.

Увійшов другими дверима отець Мефодій.

— Добре ви пробрали дяка, — сказав він становому. — Так і слід йому.

— Ех, батьку, — промовив сердито становий згортаючи свої папери. — Не во гнів будь: і ви таки тьхтїй добрий. Ну як таки потурати такій шельмі та ще й боятись його? Який з вас піп? Баба! вибачайте в тім слові.

— Консісторія, знаєте... — почав пан-отець.

— Ет, говоріть! — перехопив становий. — Як вам не тремтіти перед тою консісторією, коли ви свого-ж дяка боїте ся?

— Ох! — тільки зітхнув отець Мефодій.

Напившись чаю становий поїхав. Він був лихий і на дяка і на попа за цю справу.

— Надало-ж їм лихо, — думав він, — із дурної вигадки якоїсь робити цілу справу, судове діло! Чорт його знає! Оттак з нечевя тай видумують діла і людям клопоту завдають... Тай діло, подумаєш, справді! Мало чого не буває такого?

І пригадав собі становий одну подію за своїх молодих літ, як іще служив він канцеляристом у губерньському правліню. Зібрались канцелярські хлопці чоловіка з десятеро до одного з товаришів на іменини, сама голота. Скинулись по копійок двацять тай задали бурлацький бенкет. Випили, звичайпо, закусили оселедцем та ковбаскою. Був один із них, Прокопович Лука, прозвиськом Індик. За червоний, великий ніс прозвали його так. Індик був слабкий на голову, з двох чарок бував уже дуже веселий, а від трьох і п'яний. Мов би вчора було, памятаю, хлопці на тих іменинах ще й не випили були гаразд, а Індик уже куняв. Силують його в одну душу: випий ще. Не хоче й не балакає. Почали напувати його силоміць. Взяв один, Покотило — здоровий був гайдамака — Індіка з заду за руки повище ліктів, а другий почав заливати його горівкою, защемивши його довгий ніс пальцями і примовляючи „причащаєть ся раб божий Індик“, а другі співали: „тіло Христове прийміте, істочника безсмертного вкусіте“, потім запихали Індіка оселедцем, а далі знов заливали, та вже не горівкою, а мішаниною горівку, і пиво, і ропу з оселедців злили до купи. Індик пручав ся, мотав головою, блював, а вони реготали, співали причастану.

Увійшов на те хазяїн хати, міщанин-свинарь, та похитавши головою почав їм дорікати, що не гоже таке робити християнам, гріх. Трохи втихомирились, почастивали хазяїна тай край. Розійшлись собі любенько. Нікому ніякої кривди, ані халепи не було.

А це-ж блюзнірство було таке-ж саме, як і оцей похорон у Крамарихи, а може ще й гірше: з таїнства глумились, а не з обряду, як ці парубки. Та на гріх тут уже дяк і піп до цього взялись. Тай хитрий же піп, думав становий: просить — полякайте їх самі тай пустіть. Сам не хотів лякати, а пише бумагу. Ну, коли-б так, при случаї, на словах сказав, або просто записочку написав — чому-ж? І я-б по простому ну, набив би там мордюку

одному, другому, посадив би у збірню, тай край. Суд скорий, правий і... таки милостивий; бо краще-ж дурневи взяти по пищі, ніж у тюрмі сидіти. Та ба! хитрий піп офіційальну бумагу пише, щоб самому бути чистим, а все на мене звалити. Добре придумав! Та офіційальну бумагу не сховаєш..

— Тьху! Бодай ви пропали.

Вернувшись до дому, становий ще довго думав, ходив по канцелярії, перегортав книжку законів, та сердито спльовував.

Потім зітхнувши він згорнув дознання про блязнірство у пакет тай відправив його до судового слідователя.

Судебний слідователь, ще дуже молодий чоловік, гарний, чорнявий, кучерявий, прочитавши дознання станового, здвигнув плечима.

— Чорт його знає, — подумав він, — як тая адміністрація, їй Богу, з усякої дурниці робить важне діло! Ну, па бісового батька було оце дознання робити і мені пересилати? Розпитав би так, на словах, ну, розправив ся-б сам якось із парубками „мірами кротости“ тай край. Ні, кортить бо „діло“ зробити та за якусь хлопячу вигадку втовкмачити дурних парубків у тюрму! Може вони хлопці й чесні, путящі, а посадять у тюрмі, то вже годі: вже арештанти і злодюги по вік. А бодай би вас усіх.

Нічого робити, звелів слідователь писареві розписати повістки і визвати у свою камеру всіх парубків, що справляли похорон, і дяка Маковійського за свідка.

Точнісенько так вийшло, як з дознанням станового.

Слідователь знов розпитав парубків і записав усе, а дяка вилаяв ябедою і вигнав.

Ще гірше жалко стало слідователеви парубків, коли він їх в очи побачив.

Він пригадав собі одно весілля за студентських часів.

Була у його тоді любка Наталя, якась бідненька швачка. Чи любив він її, чи ні, він тоді добре не знав — тепер бачить, що ні — а вона його любила, здавалось, щиро. Оце колись весною, у свята, зійшло ся до його скілька чоловіка товаришів. Прийшла й Наталя. Була й пляшечка, і чарочки. Один із товаришів гарно грав на гітарі і співав українські пісні. Наталя дуже любила ті пісні і залюбки слухала-б їх тай слухала-б, хоч і наганяли вони на неї сум та журбу.

І тепер ось вона задумалась, сумно затопивши очі через відкрите вікно кудись у далечинь. Весняний вечір був тихий, погожий, сонце заходило в рожевих хмарках. Молоде, майже дитяче личко Наталі було жалісне-жалісне, з тою поволокою смутку та журби, що наклала так рано на його сирітська доля і щоденна праця за для шматка хліба. Він сидів поруч неї так близьенько, що чув тепло її тіла.

— Випий, Наталю, веселійше буде, — сказав він.

— Не хочу, — відмовилась вона.

— Випийте, випийте, — намовляли товариші. — Не цурайтесь компанії.

— Пийте собі, не вважайте на мене, — відповіла вона, — мені й так добре,

— Та випий бо, — сипував він. — Ну, коли любиш мене, одну чарочку.

— Хиба без того не можна любити? — спитала вона.

— Ну, випий, прошу. Веселійше буде і тобі, і мені, і всім.

Наталя любо глянула на його, зітхнула легенько тай випила.

А товариші співали гуртом!

Випем за щастя, випем за долю,
Випем за те, що милійше,
Щоб наша доля нас не цуралась,
Щоб в світі легче жило ся.

Випили знов, випила й дівчина у друге, тай наче справді повеселішала.

— Оце-ж, хвалити Бога, наші молоді й повеселішали, — сказав хтось.

Слово „молоді“ вподобалось компанії.

— А ну-те, повинчаймо їх, то й справді „молоді“ будуть.

І повинчали. Один був за попа, взявав їм руки хусткою, водив круг стола з самоваром, пляшками і чарками, гурт співав: Ісаїє, ликуй.

Вигадали зробити шампанське з шипучого лімонаду з коньяком. Пили всі, пила й „молода“.

Гітарист почав стріяти гітару для нової пісні, коли враз почув ся неначе короткий, придушений стогін.

„Молода“ впала ниць на постіль, сховала лице у подушку і плакала, ридала таким стогоном, що душу надривав...

Він, слідователь, і тепер неначе бачив ті худенькі плечі, що адрігались від того безнадійного, безпорадного плачу.

Гидко було...

Це-ж було подвійне блюзнірство, кощунство. Крім церковного обряду вони надругались тут над бідною, сирітською душею...

Де вона тепер, та бідна, покривджена „молода“?...

Слідователь глянув на „діло“ про парубків, що лежало перед ним на столі.

Чи не дивна це примха долі, що таке „діло“ вкинула в його руки? Він радніщий роздер би оце „діло“ на шматочки, та ба! Папір подерти, знищити можна, а „діло“ не загине... Закон. О! законе людський!...

І довго слідователь ходив по кімнаті з кутка в куток, гриз пігті, кудочив свої чорні кучері, а в кінці таки згорнув „діло“ у пакет і надписав зверху: „прокуророви N-ського окружного суда“.

Прокурор був середнього віку чоловік худий, жовтий, нервовий. І служба, і діла обридли йому, обрид, здавалось, і увесь світ.

Ніщо його не цікавило, ніщо не тішило. Службу свою він справляв як машина. І того дня, як одержав він пакет від судового слідователя з ділом про блюзнірство, все чогось склало ся так, наче-б змовив ся увесь світ дратувати нерви прокурора.

В ранці наробили чаду самоваром і через те голова боліла. Потім приїхала теща, яку він ненавидів. Дітий розпустили у школі на пуцання, вони були всі дома, бо жінка не пустила їх на двір через непогоду; день був холодний, прикрий, стояла мряка; діти, сидівши дома, зняли такий шарварок і гармідер, що хоч із хати тікай. До того ще теща і жінка заходились пекти якісь витребеньки та ласощі, цілий день щось товкли та терли у кухні, а з обідом через те опізнились. Ще й „діл“ цілу копицю нанесли з пошти.

Буває иноді таке, що жити-б не рад, а тут усе тобі впоперек та на злість іде.

Було над вечір. Прокурор, перечитавши „діло“ про блюзнірство, не пожалів і кришечки парубків, бо не звик він нікого жаліти, надписав на обложці: „подлежит суду по статті 182“, тай відсеунув „діло“ на бік.

У сусідній кімнаті діти зняли знов якийсь спів та регіт.

Він вийшов туди, щоб нагримати на них, таї здивований спив ся на порозі.

На столі сьвітилось скілька сьвічечок, що полишились з ялинки ще з Різдва; старший хлопець, надівши батькову крилатку і циліндра, правив щось як піп, мов би акафіст:

— Радуй ся сороко, радуй ся вороно, радуй ся горобче, великий чудотворче!

А менші співали гуртом:

— Совай ся Ничипоре, со-о-ова-ай ся!

— Що це ви, паршуки, вигадали? — заgrimав несамовито прокурор, тупаючи ногами. — Я вас, дрантивих, різками виперіщу!

З других дверей вискочила жінка з закачаними руками і масними руками.

— Чого ти визьвірив ся на дітей? — спитала вона.

— А ти не бачиш, що вони роблять?

— Що-ж? гуляють. Хиба вже і погратись дітям не можна?

— Це-ж блюзнірство, кощунство, — кричав прокурор. — Гріх!

— Скажіть, Бога ради?! — дивувалась жінка здвигаючи плечима. — Давно ти став такий богобоязливий?

— Але-ж це злочинство, карається законом, — казав прокурор.

— Ти здурів, — озвалась жінка. — Що-ж, своїх дітей до суду потягнеш може?

— Але-ж...

— Слухай. Я вже бачу, що твої нерви знов розходились. Дай спокій дітям; тільки їм і волі тепер від тієї науки, як розпустили їх на пущання. Невже-ж їм по струнці та по закону навіть іграшки свої робити? Іди краще куди, чи у клуб, чи до знайомих, розважиш трохи себе, то буде і тобі і нам краще. Іди. Гуляйте собі діти, гуляйте.

Прокурор грюкнув дверима таї вернув ся у кабінет.

— Справді краще піти з дому кудись, — подумав він.

Випадком глянув він на „діло“ про блюзнірство, де його рукою, великими літерами було поставлено: „по статі 182“ таї... зплюнув сердито, одяг ся і вийшов із дому. Проходячи двором під вікнами дїтської сьвітлиці він почув знов гурт дитячих голосів:

— Совай ся, Ничипоре, со-о-ова-ай ся!